

Ræða um Islandsstilling för og nu, ódagsett.

Bjarni Benediktsson – Stjórnmal – Ræður – Danmörk – Islandsstilling

Tekið af vef Borgarskjalasafnsins

bjarnibenediktsson.is

Einkaskjalasafn nr. 360

Ræður

Askja 4-6, Örk 3

©Borgarskjalasafn Reykjavíkur

Islands stilling för og nu.

Når man sammenligner den islandske nation med andre folk, må man huske, at der til hver islænding svarer et tusinde amerikanere, et hundrede canadiere og ethundrede indbyggere i de øvrige fire nordiske lande. Disse tal er ganske vist ikke helt eksakte, men dog tilstrækkelige til at give en nogenlunde rigtig forestilling. Tager man Danmark alene, så er der fem og tyve danskere for hver islænding. På den anden side er Islands areal mer end to gange større end det hjemlige Danmarks.

Det er naturligt, at man spørger, om en så fåtallig skare kan opretholde en selvstændig stat i et så vidtstrakt land.

Her til må man for det første svare, at islændingene nu har boet i deres land i næsten elleve hundrede år. Ifølge traditionen har der nemlig eksisteret fast bebyggelse i landet siden år otte hundrede og fireoghalvfjerds, og vi påtænker at højtideligholde ellevehundredåret for bebyggelsen om seks år. I størstedelen af denne periode eller fra tolv hundrede toogtres til nitten hundrede og fireogfyre var landet ganske vist mere eller mindre afhængigt af andre stater, først Norge og senere Danmark. Men fra ni hundrede og tredive til tolv hundrede og toogtres havde islændingene en selvstændig stat, og de genoprettede deres egen republik året nitten hundrede fireogfyre, da den fuldstændige adskillelse fra Danmark fandt sted i overensstemmelse

med, hvad der blev forudsat i forbundsloven af nitten hundrede og atten. Det er derfor en fuldstændig misforståelse, at islændingene ^{önskede at} (har villet) misbruge Danmarks besættelse til at blive skilt fra Danmark. Beslutningen i nitten hundrede fireogfyrre havde længe været planlagt og den stöttede sig til islandske politikeres gentagne erklæringer og til Altingets vedtagelse i mellemkrigsårene. Samtidig er det ~~rig-~~ tigt, at islændingene ikke mente, at den kendsgerning, at de helt fra nitten hundrede og ~~fy~~ fyrre måtte varetage alle deres anliggender alene, skulle hindre dem i at gennemføre en længe påtænkt beslutning. Republikkens genoprettelse havde aldrig sin grund i noget modsættelsesforhold til Danmark. Den var virkelig görelsen af det islandske folks århundredgamle dröm, og islændingene har aldrig næret så ven-skabelige fölelser over for danskerne som netop efter, at de to lande blev fuldt lige-stillede. Og vi forstår sandelig at værdsætte den enestående velvilje, som fremfor alt kommer frem i Danmarks beslutninger i håndskriftssagen.

Selv om landet i lang tid har været politisk afhængigt af andre lande, er befolkningen fra begyndelsen af forblevet så at sige ublandet, sådan som den dannedes i bebyggelsesperioden. Det kan vel nok anses for sikkert, at dens hovedstamme er norsk, det vil sige fra Vestnorge, med et temmelig be-

tydeligtkeltisk islæt, måske så stærkt at det udgør op imod en tredjedel. Denne blanding har dog ikke påvirket det islandske sprog, som endnu den dag i dag stort set er uforandret fra det sprog, som taltes i Norden for tusind år siden. Filologerne kan dog konstatere en vis forskel, og der har helt sikkert også i den forlængst svundne tid eksisteret forskellige dialekter, selv om hovedsproget var fælles og kaldtes "dönsk tunga" - dansk tunge. Sikker er det, at alle islændinge endnu uden vanskelighed kan læse sagaerne, som blev skrevet i det trettende århundrede, og ligeledes Hávamál og Völuspá, som

de store Edda-digte

~~hav~~ er noget ældre end sagaerne, og som delvis udgør de nordiske folks arv langt tilbage fra den hedenske tid - selv disse digte er for islændingene af i dag ikke sværere at forstå end nutidspoesi.

Selv om islændingene har beholdt deres nationalitet ublandet og bevaret deres sprog ufordærvet, så er det desværre lykkedes selve befolkningen mindre godt at opnå en naturlig tilvækst. Det er uden tvivl meget svært at angive befolkningens størrelse i fristatstiden, men vissehistorikere anslår islændingenes antal dengang til en tredjedel af nordmændenes. Sandsynligvis er det for højt regnet. Men sikkert er det, at islændingene på den tid ikke var en sådan lilleputstat i forhold til de andre nordiske nationer, som de er nu. Nu svarer de kun til en tyvendedel af nordmændenes antal. Årsagerne til denne relative formindskelse - i slutningen af det attende århundrede var islændingene med sikkerhed færre end fem - seks århundreder før - er mange, men først og fremmest vanskelige naturforhold, økonomisk stagnering og isolation. Den førnævnte formindskelse bliver endnu mere iøjnefaldende, når man tænker på forandringen i de seneste årtier. Nu er den relative befolkningsstilvækst i Island omtrent dobbelt så

stor som i de øvrige nordiske lande. ~~eller~~
~~18,5 promille af befolkningen.~~ Dette skyldes
 både et højere relativt antal fødsler og et
 lavere relativt antal dødsfald i Island end
 i det øvrige Norden.

Erfaringen viste, at det fra et så fjernt
 sted som København ikke var muligt at styre
 landet på en for dets folk fordelagtig måde.
 I de sidste årtier har derimod alt virket
 sammen i positiv retning: stadig bedre kli-
 maforhold, nye tekniske hjælpemidler ved ud-
 nyttelsen af landets ressourcer, isolationens
 ophævelse, øget og til sidst fuld selvstændig-
 hed.

Der er tungtvejende grunde til at formode,
 at klimaet i de første århundreder efter
 Islands bebyggelse var betydeligt mildere,
 end det senere blev. Det er helt sikkert, at
 det i størstedelen af dette ~~sekel~~ ^{over hundrede} har været
 væsentligt varmere end i de nærmest fore-
 gående århundreder. Drivis ved kysterne har
 også været en meget mere sjælden foreteelse
 end for eksempel i de sidste årtier af det
 nittende århundrede. Endvidere har ødelæggel-
 ser som følge af vulkanudbrud og andre
 naturkatastrofer nu været forsvindende små
 i forhold til det, der skete i tidligere
 århundreder. I forbindelse med disse faktorer

V

må man også tage i betragtning, at indbyggerne nu er meget bedre forberedte end før på at imødegå de ødelæggelser, som vejrlig og naturkatastrofer kan forvolde.

Endnu frem til det sidste århundredskifte var landbruget - hovedsagelig fåreavl og kreaturhold til mælkeproduktion til eget brug - landets hovednæringsvej. Arbejdsmetoderne inden for landbruget og levevisen i det hele taget kunne da siges at være den samme som i de ^{foregående} tusind år. Selv om landet udadtil var bedst kendt for sine fiskeprodukter - billedet af en klipfisk udgjorde landets våben i flere århundreder - kunne fiskeriet længe kun drives med vanskelighed på grund af mangelen på sødygtige både.

Først i dette århundrede er landsbyer og købstæder vokset nævneværdigt. Nu bor den overvejende del af landets befolkning i bymæssige bebyggelser. Omkring ^(femog) halvfems % af eksporten udgøres af fiskeprodukter, og det islandske fiskeri drives nu også med fuldt moderne metoder. I byerne er der desuden industri af forskellig art, i første række beregnet for hjemmemarkedet - bortset fra industriel tilvirkning af fiskeprodukter - og desuden forskellig servicevirksomhed, særlig handel, som indtil århundredskiftet

for störstedelens vedkommende blev varetaget af danske köbmænd.

Næsten alle anlæg, som er opført i landet, bygninger, havne, veje, opdyrkning af nyt land, for ikke at tale om anskaffelsen af skibe og flyvemaskiner og udnyttelsen af vandfald og varme kilder - alt dette er udført af de sidste to generationer i landet.

De har bragt den moderne teknik til anvendelse i opbygningsarbejdet og i stigende grad udnyttet landets relativt omfattende vandkraftsressourcer til produktion af den elektricitet, som islandsk industri bygger på, og de har anvendt det varme jordvand til opvarmning af huse, först og fremmest i Reykjavik, men også i nogle mindre byer og samfund rundt omkring i landet.] Et af hovedproblemerne er næringslivets ensidighed. Udnyttelsen af forskningens og teknikkens muligheder har på dette område medført gennemgribende forandringer i retning af större tryghed og öget produktion, men det eliminerer ikke faren ved at være afhængig af så ensidige og i deres natur usikre næringsveje. Denne fare har sjældent vist sig tydeligere end i 1967 (nitten hundrede syögtres), da svigtende fangst lavere priser og afsætningsvanskeligheder, blandt andet på grund af borgerkrigen i Nigeria medförte, at landets eksportindtægter blev omkring en tredjedel mindre end året för.

Vanskelighederne omfatter desuden ikke bare denne indkomstformindskelse, idet omkostningerne øgedes stærkt på grund af dårligt vejr, og fordi man måtte hente den ringere fangst udsædvanligt langt borte. Alt dette er så meget mere føleligt, fordi Island på grund af de mange fornødenheder, der må importeres, er mere afhængigt af valutaindtjening end de fleste andre lande. Derfor har man nu påbegyndt udnyttelsen af en af landets store elve, både for at få elkraft til hjemmebrug og til den indenlandske småindustri, men også for at kunne sælge elektricitet til et schweizisk foretagende, Alusuisse, til aluminiumsproduktion. Endvidere har man indledt udvindingen af kiselgur i samarbejde med et amerikansk foretagende. Begge disse projekter har været en del omstridte, fordi at de udgør begyndelsen til en storindustri i Island i samarbejde med udenlandske foretagender. Ved siden af den udviklede fiskeindustri fandtes der tidligere kun to store industriforetagender, en cementfabrik og en kunstgødningfabrik, hvor den islandske stat i begge tilfælde har afgørende indflydelse. Der er forskellige synspunkter på udenlandske investeringer i Island. De fleste vil iagttage den største forsigtighed, men man besluttede dog at indlede et samarbejde med de to udenlandske foretagender i den hensigt at åbne nye muligheder for at bevare den fulde beskæftigelse. Aluminiumsværket, som er et meget større foretagende end kiselgurfabrikken, er dog ikke noget kæmpe-

foretagende, og det har i og for sig ingen afgørende betydning, bortset fra at det muliggør en meget mere omfattende udnyttelse af vandkraften i de nærmeste år, end der ellers ville være muligheder for. Det viser derfor vejen mod fremtiden.

Af de opgaver, der nu er under forberedelse kan særlig nævnes udvindingen af nyttige stoffer af havvandet (kemikalier), en industri, som jordvarmen menes at skabe særligt gunstige betingelser for.

Trods alle vanskeligheder er det lykkedes i Island at skabe en levestandard, som tåler sammenligning med de øvrige vesteuropæiske landes. I Island findes de fleste af de samfundsinstitutioner, som anses for nødvendige i andre nationer. Nu har for eksempel de islandske fjernsynsudsendinger to aar tilbage taget deres begyndelse. Et islandsk universitet har været i virksomhed siden nitten hundrede og elleve, selv om studier inden for forskellige områder må foretages i udlandet, det gælder blandt andet anden del af det polytekniske studium og naturvidenskaberne.

Den gamle litteratur har altid været nationens stolthed, og den gav den styrke til at besejre alle vanskeligheder. Trangen til at udtrykke sig digterisk, navnlig i poesi, døde aldrig ud, og den har blomstret påny, også i form af romaner (prosa), ~~og~~ i den nyeste tid. Af de nulevende forfattere er de berømteste og mest fremtrædende Gunnar Gunnarsson

og Halldór Laxness blandt prosaforfatterne og Tómas Guðmundsson blandt lyrikerne. Også et lovende teaterliv har udviklet sig i de seneste årtier, og ligeledes et musikliv, hvor de kendteste navne er Páll Ísólfsson og Jón Leifs. Mest bemærkelsesværdig er måske dog den hastige blomstring inden for maler- og billedhuggerkunsten, som indtil århundredskiftet kun havde en meget svag tradition i det islandske folkeliv, men hvor der nu er blevet udført mange udmærkede arbejder. Det mest fremtrædende blandt de nulevende bildende kunstnere er uden tvivl maleren Jóhannes Kjarval og billedhuggeren Ásmundur Sveinsson. En af årsagerne til at vi har været i stand til at udrette mere, end man kunne have ventet, er den at Island ikke behøver at bevilge midler til landets forsvar.

Tidligere var Island meget isoleret. Det lå uden for alfarvej, og helt op til den sidste verdenskrig tog det normalt fem til syv dage at sejle til København, hvor landets højeste regering havde sit sæde indtil nitten hundrede og atten og delvis til nitten hundrede og fireogfyrre. Før i tiden måtte man regne med meget længere tid til en sådan rejse, som dengang kun blev anset for mulig i højsommeren.

Som eksempel på forholdene for omkring hundrede år siden kan nævnes, at nyheden om (femtende) Frederik VII's (den syvendes) død den/15. november 1863 (atten hundrede treogtres) først

nåede til Island omkring midten af april 1864
(atten hundrede fireogtres)

Denne isolering voldte Islands indbyggere vanskeligheder af forskellig art og havde faktisk næsten forårsaget nationens undergang, på samme måde som det skete med vore frænder, der bosatte sig på Grönland. Men isoleringen betød også et værn for nationen. Landet havde ingen strategisk betydning og savnede alle de naturrigdomme som på den tid fristede andre. Jeg har undertiden sagt til mine engelske venner, at intet bedre kunne vise, hvor lidt eftertragtelsesværdigt Island da ansås for at være, end det faktum, at på den tid, hvor briterne arbejdede på at få store og små lande overalt under deres kontrol eller deres suverænitet - om man foretrækker den formulering - da brød de sig aldrig om Island, selv om de havde kunnet skaffe sig det blot ved at bede om det. Og et sådant andragende havde ovenikøbet været overflødigt, eftersom de i det mindste en gang fik tilbudt landet.

Men vi må samtidig huske, at den britiske flåde i de senere århundreder ved sin blotte eksistens i virkeligheden udgjorde en beskyt-

V

telse for Island.

Mens Island i praksis var en del af den danske stat var der aldrig noget forsvarsberedskab i landet.

Selv om man viste, at Danmark i styrke ikke kunne måle sig med stormagterne, mente man dog, at det betød en sikkerhed at være en del af en så gammel og agtet kulturstat som det danske kongedømme. Forbundsloven af 1. december nitten hundrede og atten mellem Danmark og Island blev udarbejdet og vedtaget i de sidste måneder af den første verdenskrig, da man endnu troede, at krigsslutningen ville medføre demokratiernes varige sejr i verden. Derfor mente islændingene, at en erklæring om evig neutralitet og total forsvar^sløshed kunne erstatte den danske forsvarsmagts beskyttelse, hvis styrke i alle tilfælde var mere moralsk end militær.

Situationen forandrede sig i og med at tiderne ændrede sig. En islandsk kommunist har fortalt, at selve Lenin på et møde i Kominterns ledelse året nitten hundrede og tyve, hvor to islændinge var tilstede, talte om Islands strategiske beliggenhed i en fremtidig krig, især med hensyn til flyvemaskine- og ubådsoperationer.

Noget senere sagde en tysk ekspert:

✓

på det militære område:

"Island er som en pistol, rettet mod englænderne og amerikanerne."

Der er måske derfor ikke forbavsende, at det, efter at nazisterne havde grebet magten i Tyskland, og inden Hitler og Stalin sluttede deres pagt, var de islandske kommunisters leder, der var den første islandske politiker, der offentligt påpegede, hvor fuldstændig betydningsløs neutralitetserklæringen i sig selv var.

Vinteren nitten hundrede niogtredive havde Islands regering fået fortrolig meddelelse om, at den britiske regering var af den mening, at der burde oprettes et militært forsvær i Island, især hvis Danmark blev truet, hvilket man syntes at frygte i slutningen af året nitten hundrede og niogtredive. Offentligheden på Island var lige så uvidende om disse overvejelser som om Lenins og den tyske militæreksperts erklæringer. Derfor kom de britiske troppers landsætning i maj nitten hundrede og fyrre helt uventet for den islandske offentlighed.

Den islandske regering ^{vedlagde} ~~udsendte~~ en bestemt protest mod troppernes landsætning. Men det varede ikke længe, inden de fleste islændinge var blevet overbeviste om nødvendigheden af

V

disse foranstaltninger. Godt et år senere, i juni/juli nitten hundrede enogfyrre, sluttede Islands regering - i overensstemmelse med den britiske regerings ønske - aftale om, at De Forenede Stater skulle overtage forsvaret af Island. Denne overenskomst skabt kun ringe uenighed i Island.

Derimod afviste Island De Forenede Staters i året nitten hundrede og femogfyrre fremsatte ønske om en aftale, som skulle give dem ret til at have militære baser i Island i en periode på nioghalvfems år. Et år senere blev der sluttet overenskomst om civil drift af flyvepladsen i Keflavík og betinget landingsret dér for amerikanske militærflyvemaskiner. Denne aftale mødte stærk modstand, fordi visse mente, at der var tale om en camoufleret militærbase.]

Stor uenighed opstod om Islands tilslutning til Atlantpagten. Den blev dog besluttet med omkring tre fjerdedeles flertal i Altinget efter en skarp debat og optøjer uden for Altingshuset. Alle var enige om, at der ikke kunne blive tale om ubetinget medlemskab for Island i en sådan forsvarsalliance. Derfor tog man visse forbehold ved Islands indtrædelse i organisationen, ^{som man havde} Der var opnået enighed om reservationernes indhold og formulering med de andre parter.

skel.

Disse reservationer indebar blandt andet, at der kun i tilfælde af et nyt krigsudbrud skulle stationeres forsvarsstyrker i landet, med andre ord ikke i fredstid.

Angrebet på Sydkorea og De Forenede Nationers reaktion herpå medførte en total ændring af situationen. Hertil kom også en væsentligt øget trafik af skibe af forskellige kategorier og af flyvemaskiner i nærheden af landet. Islændingene anså det derfor ikke længere for foreneligt med deres sikkerhed at have deres land uden forsvar, og Island sluttede derfor ^den forsvarsaftale med De Forenede Stater, som blev undertegnet den femte maj nitten hundrede og enoghalvtreds og senere stadfæstet af et stort flertal i Altinget. Siden da har der været en amerikansk forsvarsstyrke i landet inden for Atlantpagtens rammer. Ganske vist havde Altingets flertal i nitten hundrede seksoghalvtreds den opfattelse, at den kolde krig var mildnet så meget, at man uden risiko kunne lade forsvarsstyrkerne forlade landet. Begivenhederne i Ungarn samme efterår gjorde imidlertid en ende på alle sådanne planer. Dog melder sig nu og da spørgsmålet - selv hos dem, der støtter Islands medlemskab i

NATO - om fredsudsigterne er blevet så gode, at det tillader, at forsvarsstyrkerne kan forlade landet.

Angående fremtiden er det derfor nødvendigt at skelne mellem to ting: Fortsat medlemskab i NATO og permanente forsvarsarrangementer i selve Island.

Det er klart, at Island med sin store strategiske betydning lige så lidt som andre lande kan forsømme sit forsvar. Man kan dog diskutere, om f.ex. Danmarks geografiske beliggenhed i vore dage medfører en større strategisk betydning for stormagterne end Islands.

Hvis USA trak sig helt tilbage fra Europa, så ville Islands militære betydning blive yderligere forøget både for USA og dets modstandere. Landet ville da komme i forreste kamplinje, og først da ville der blive fare for, at det blev skilt fra sine skandinaviske venner og frænder. Set fra dette synspunkt er det meget vigtigt for Island, at samarbejdet inden for NATO består.

Islændingene kan ikke være interesserede i, at der i deres land skabes et magttomrum (militært tomrum), som den første den bedste forsøger at udfylde.

Naturligvis må
/ islændingene må bedømme, hvorvidt de
under hensyntagen til landets folkemængde
og økonomi med egne kræfter kan opretholde
et tilfredsstillende forsvar. Såfremt de
ikke mener, at de har mulighed herfor, så
må de ordne sagen gennem aftaler med andre.

To forhold vil jeg understrege:

De Forenede Stater har aldrig forsøgt at
benytte sig af forskellen i styrke og magt i
forbindelse med forhandlingerne om disse öm-
tålelige spørgsmål. De har altid nøje passet
på, at der ikke opstod nogen tvivl om, at råd-
slagningerne blev ført mellem to ligeberettig-
ede parter.

Ökonomisk fordel spiller ingen rolle ved
afgörelsen om Islands deltagelse i NATO eller
for Islands godkendelse af de amerikanske
troppers tilstedeværelse i landet. Der var
ganske vist en tid, da indtægterne fra for-
svarstropperne havde en betragtelig betydning,
men den tid er forlængst forbi. I de sidste
år udgjorde de kun 1,5 (en komma fem) % af
nationalindkomsten, og i et samfund, som er
underkastet så store fluktuationer som det
islandske, betyder dette ikke meget.

Man skulle tro, at politiske problemer var
lettere at löse i en lille nation som den is-
landske end i større og mere heterogene lande.
Det er også muligt, at dette til en vis grad er
tilfældet. Det burde i det mindste være lettere

at overskue den økonomiske og sociale situation og gøre sig klart, hvilke relevante opgaver der foreligger.

På den anden side råder en lille nation naturligvis kun over få specialister, og personlige hensyn giver sig i højere grad til kende. Vigtigst er det dog, at alle hovedopgaver for både store og små nationer er af samme art. De samme samfundskræfter er til stede, kampen mellem partier og samfundsklasser, vanskelighederne med at afbalancere for eksempel landbrug, industri og fiskeri, kampen mod inflationen, udenrigspolitiske problemer og så videre. Overalt må man arbejde på disse vanskelige opgaver, som ikke har nogen permanent løsning, ~~blandt så lange levende menneskevar~~, og nye og atter nye problemer opstår hver dag.

Ulk. H

Island har i dag en koalitionsregering med deltagelse af på den ene side Sjálfstæðisflokkur - "Selvstændighedspartiet" - som modstanderne kalder konservativt, men som vi selv mener er fortalere for det frisindede private initiativ, og på den anden side Alþýðuflokkur - "Arbejderpartiet" - som svarer til socialdemokratierne i de andre nordiske lande. I oppositionen står dels Framsóknarflokkur - "Fremskridtspartiet" - som oprindeligt regnede sig for at være et bondeparti, senere en slags centrumparti, men som nu er det ledende parti inden for venstrefalanksen, dels Alþýðubandalag - "Arbejderalliancen" - hvor kommunisterne

længe har været den bærende kraft, ^{men hvor} selv om ~~den nu vander stor vægthed~~ deres indflydelse nu er i aftagende.

Selvstændighedspartiet fik i sidste valg 37,5% (syv og tredive komma fem) af stemmerne, Fremskridtspartiet 28,1 (otte og tyve komma én) Arbejderalliancen 17,6% (sytten komma seks), og Socialdemokraterne 15,7% (femten komma syv). ~~Naturligvis forekommer der visse svingninger i disse proportioner.~~

På skandinaviske jagttagere virker ~~dette~~ ^{det islandske regeringssamarbejde} regeringssamarbejde ejendommeligt, men det har været lige siden nitten hundrede og nioghalvtreds, hvilket er betydeligt længere end den normale levetid for islandske regeringer. Sandheden er den, at de sociale modsætninger i Island er mindre end i de fleste andre lande, og der er få ting, islændingene er så stolte over som den stærke ligestilling, der fra gammel tid har bestået mellem dem.

Som tidligere nævnt udgør fiskeprodukterne størstedelen af vor eksport. I 1967 (nitten hundrede og syv og tres) var fordelingen af eksporten efter områder følgende:

1967 (nitten hundrede og syvogtres)	1966 (nitten hundrede og seksogtres)
EFTA-lande 44,9% (fireogfyrre komma ni%)	40,5% (fyrre komme fem%)
EEC-lande 14,7% (fjorten komma syv%)	20,5% (tyve komma fem%)
De Forenede Stater 15,1% (femten komma én%)	16,5% (seksten komma fem%)
Östeuropa 17,1% (sytten komma én%)	11,9% (elleve komma ni%)
Andre lande 8,2% (otte komma to%)	10,6% (ti komma seks%)

Tilsvarende fordelte importen sig således:

1967

- 20 -

1966

EFTA-lande	41,2% (enogfyrre komma to %)	41,8% (enogfyrre komma otte %)
EEC-lande	24,1% (fireogtyve komma én%)	22,4% (toogtyve komma fire%)
De Forenede Stater	15,4% (femten komma fire%)	13,6% (tretten komma seks%)
Östeuropa	11,3% (elleve komma fire%)	11,2% (elleve komma to%)
Andre lande	7,9% (syv komma ni%)	11,0% (elleve komma nul%)

Islands handelsbalance med de øvrige nordiske lande viste i 1967 (nitten hundrede og syvogtres), et underskud på 1069 (et tusind og niogtres) millioner islandske kroner, det vil sige 171,9 millioner danske kroner (et hundrede og enoghalvfjerds komma ni). De nordiske lande ^{mod} tog i 1967 (nitten hundrede og syvogtres) nitten procent af vor eksport, men repræsenterede seks og tyve procent af vor totalimport. Handelen med Danmark i 1967 (nitten hundrede og syvogtres) viste et underskud på 415,4 (fire hundrede og femten komma fire) millioner islandske kroner, svarende til 66,7 (seks og tres komma syv) millioner danske kroner.

Selv om Island er et lille marked, fortjener det faktisk, at vor per capita import fra de øvrige nordiske lande er relativt stor, en særlig opmærksomhed.

I 1967 (nitten hundrede og syvogtres) var værdien af importen fra -
 Sverige d.kr. 377/ ^{per capita} (trehundrede og syvoghalvfjerds)
 Norge " 486 per capita (fire hundrede og seksogfirs)
 Danmark " 511 " (fem hundrede og elleve)

Danmark 1967

Import 636,1 (seks hundrede og seksogtrediven) ^{komma ni} m.d.kr.

Export 220,7 (to hundrede og tyve komma syv) m.d.kr.

x) Import 102,2 (et hundrede og to komma to) m.d.kr.

k) Export 35,5 (fem og trediven komma fem)

Underskud 66,7 (seks og tres komma syv) m.d.kr.

x) 7 danske kr.

Finland n. kr. 123 per capita (et hundrede og treogtyve)

Derimod var disse landes import per capita fra Island i 1967 (nitten hundrede og syvogtres) mindre end fem svenske kroner.

Med hensyn til handelens omfang og dens ujævne fordeling og islændingenes ønske om og behov for nære forbindelser med Norden finder vi det ikke helt retfærdigt, at visse nordiske interesser modsætter sig en for Island tilfredsstillende løsning af spørgsmålet om landningsrettigheder i Norden for det islandske luftfartsselskab Loftleidir. Det som har yderst ringe betydning for de andre nordiske landes økonomi, kan som i dette tilfælde have stor betydning for Island, der har et stort behov for at gøre sit næringsliv mere alsidigt.

Af den meddelte oversigt fremgår det, at Island er meget afhængigt af handelssamkvemet med EFTA-landene og faktisk også med EEC. Vi er bekymrede over udviklingen inden for Det Europæiske Fællesmarked og den mærkbare tendens til øget protektionisme inden for fiskerisektoren. Vi havde håbet, at vi gennem tilstutningen til GATT kunne få mere fordelagtige handelsvilkår med EEC, men Kennedy-resultaterne i runden besluttede desværre ikke i nogle væsentlige indrømmelse i fiskerisektoren fra Fællesmarkedets side.

Som bekendt har Island hidtil stået uden for markedssammenslutningerne, selv om denne
Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

udvikling i stigende grad har skadet de islandske eksportinteresser. Sagerne står nu således, at regeringen anser det for aktuelt, at Island søger optagelse i EFTA. Dette er nu under overvejelse, men der er ikke taget nogen beslutning om, hvornår en formel ansøgning skal forelægges EFTA. Gennem en tilslutning til EFTA ventes det, at salget af islandske produkter til EFTA øges, og at mulighederne for at gøre det økonomiske liv mindre ensidigt forbedres.

Som følge af vor afhængighed af fiskeriet var det for os af stor betydning, da der gennem territorialgrænsens udvidelse opnåede en øget fredning af fiskebankerne i nitten hundrede og halvtreds, nitten hundrede og tooghalvtreds, nitten hundrede otteoghalvtreds og nitten hundrede enogtres, da der blev truffet aftale med Storbritannien om en løsning af fiskerikonflikten gennem oprettelsen af nye basislinjer, hvorved tolv-milegrænsen for fiskeområderne nu er anerkendt. Dette indebærer dog ikke, at det endelige mål er nået, idet vi mener, at der må vedtages fredningsforanstaltninger også uden for tolv-milegrænsen, og at det er naturligt, at man som retningslinje sætter, at fiskerirettighederne på fastlandssoklen skal tilhøre kyststaten. Vi mener, at international ret bør anerkende sådanne rettigheder.

Det er klart, at der ikke er mange islændinge, der forestiller sig, at de kan

blive en ledende nation på den internationale politiks område. Dertil savner vi al styrke. Ikke desto mindre deltager vi helhjertet i De Forenede Nationers virksomhed og med ikke mindre interesse i de nordiske landes samarbejde inden for Nordisk Råd og på andre områder. Om dette sidstnævnte strides man ikke i Island, selv om der er delte meninger om de fleste andre ting, thi et nordisk folk er vi helt sikkert, og et nordisk folk vil vi vedblive at være.